

Santa Raita

Ziemassvētki pastkartēs

Čikāgas piecīši bija aizliegtais auglis, tāpēc tas bija salds un iekārojams

"Izmantojot savu milzīgo atklātņu kolekciju, varētu uztaisīt izstādi par jebkuru tēmu," saka kolekcionārs Jānis Mundurs. Līdz 27. janvārim Valmieras Novadpētniecības muzejā aplūkojama izstāde Ziemassvētki pastkartēs, kur izstādītas vairāk nekā 500 atklātnes. Senākā atklātne datēta ar 1905. gadu.

Sākumā bija mūzika

Trīsdesmit septiņus gadus nostrādājis kabeļu dienestā Latvenergo sistēmā Rīgā, kopš šā gada septembra Jānis Mundurs ir pensionārs. Savulaik dzīvojis Jēkabpilī, tad Rīgā, un nu, izgājis cauri vētrainām personiskās dzīves peripetijām, pārcēlies uz dzīvi Valmierā un par dzīvi Rīgā saka: tā ir pagātne. Par savu nākotni pensionāra statusā viņš ir sajūsmā, jo nu ir krietni vairāk laika sirdslietai, kas palikusi nemainīga – tā ir latviešu seno preses izdevumu (kopš pirmsākumiem – 1822. gada) kolekcionēšana, sistematizēšana un restaurēšana.

Bet sākumā bija mūzika. Precīzāk – šlāgeri, arī vācu. "Dzīvojot Jēkabpilī, nebija iespējas tos iegādāties platēs, tāpēc ķēru pa radio, pats rakstīju magnetofonā. Mani interesēja brāļi Laivinieki, Artūrs Priednieks Kavara, Alfrēda Vintera jautrā kapela, Pauls Sakss, Čikāgas piecīši. Kad aizgāju uz Rīgu, tur pavērās lielākas iespējas: izveidojās mūzikas cienītāju biedrība – tikāmies, mainījāmies ierakstiem, bija arī tā, ka viens atskaņo, pārējie ieraksta. Cīnījāmies. Visādi gāja," viņš atceras un atklāj, ka šodien kolekcijā ir vairāk nekā 700 ierakstu lentēs, galvenokārt pirmskara Latvijas mūzika. "Piemēram, brāļiem Laiviniekiem, ja nemaldos, bija piecdesmit četras dziesmas, man trūkst tikai divu."

Mūzikas ierakstiem sekoja preses izdevumi. Iesākumā gan nebija stingras pārlicības, ka tos vajadzētu kolekcionēt, tā radās vēlāk – kad to kļuva arvien vairāk un vairāk. Zināms, ka no preses izdevumu pirmsākuma latviešu valodā (no Latviešu Avīzēm 1822. gadā) līdz 1945. gada 9. maijam, Otrā pasaules kara beigām, latviešu valodā iznākuši apmēram 3600 preses izdevumi. Jāņa Mundura kolekcijā ir vairāk nekā 1700 – gan nacionālie, gan kreisie, gan pagrīdes izdevumi.

Ar humora dzirksti

Visvairāk Jāni Munduru interesē humoristiskie preses izdevumi, kalendāri latviešu valodā, pastkartes, arī literatūra, kas saistīta ar sarežģītajiem mūsu vēstures notikumiem. "Bija grūti tos atrast, mainījāmies, un galvenokārt apmaiņas ceļā ir iegūtas apmēram 16 000 atklātnes par visdažādākajām tēmām – tas ir vairāk nekā trīsdesmit gadu neatlaidīgs darbs," stāsta sirmmais kolekcionārs un atklāj, ka izstādē Valmieras Novadpētniecības muzejā izstādīta vien trešā daļa no viņa Ziemassvētku pastkartēm.

Arī šodien Jānis Mundurs nepaiet garām grāmatnīcām un preses izdevumu kioskiem, taču no mūsdienu milzīgā pastkaršu klāsta izvēlas tikai tās, kas atšķiras no citām ar humora dzirksti. Tādas kolekcionārs labprāt sūta arī saviem draugiem. Taču viņš ar

nožēlu secina, ka pastkaršu sūtīšana Ziemassvētkos ar katru gadu iet mazumā – liela daļa cilvēku pārgājuši uz īsziņām un apsveikumiem internetā.

Varēja tikt uz Sibīriju

Kolekcionēšanas prieku Jānis Mundurs nav mantojis no vecākiem, viņu mājās netika glabāti vecie preses izdevumi. Iespējams, viņi baidījās. "Mamma savulaik stāstīja, ka reiz mūsu mājās bija ienācis milicis un, ieraudzījis uz galda žurnālu Mazpulks, lika to iznīcināt. Tad par to ātri varēja uz Sibīriju tikt..."

Kolekcionārs stāsta, ka arī padomju laikā viņš par savu aizraušanos dabūjis ciest. "Reiz atnāca uz māju milicis un paņēma kādas trīsdesmit grāmatas. Tas bija 1983. gadā, ja nemaldos. Bet man negribas par to runāt, vienkārši negribas to atcerēties..." ar rūgtumu saka Jānis Mundurs.

Bet prieku viņam šodien sniedz mūzika – gan tā, kas pašam lentēs savākta, gan tā, kas dzirdama Latvijas Radio 2, kas, viņaprāt, ir radio numur viens pasaulē. "Pats gan nedziedu un neko nespēlēju, ja nu vienīgi kādam uz nerviem," viņš smeļ un atklāj, ka sirdij tuvāka ir sentimentāla mūzika, simfoniskā nekādā ziņā. "Man ļoti patīk Ojāra Bosa mūzika, viņam izdotas tikai četras kasetes, radio viņu raida ļoti reti, bet, ja jūs paklausītos, kādi viņa dziesmām vārdi..."

Bez vienistabas dzīvoklīša Valmierā, kur šodien pāiet kolekcionāra ikdiena, Jānim Munduram ir arī lauku mājas, kur glabājas daļa kolekcijas – jo vienā istabā to visu nevar ietilpināt. Taujāts, vai sirmajam kungam laukos patīk rosīties arī pa dārzu, viņš smaida: "Nē, nē. Mani interesē tikai papīri..."

Jānis Mundurs

- Kolekcionārs

- Dzimis 1945. gada 19. novembrī Līvānu pagastā; dzīvojis Jēkabpilī un Rīgā, aizejot pensijā (2006) pārcēlies uz dzīvi Valmierā

- Beidzis Rīgas 9. arodskolu (1964)

- Strādājis Ekspedīcijas zvejas pārvaldē; Jēkabpils sakaru mezglā; 37 gadus Latvenergo sistēmas sakaru kabeļu dienestā (1969–2006)

- 1967. gadā sāk kolekcionēt latviešu preses izdevumus (vecākais izdots 1822. gadā)

- Kolekcijā ir arī pastmarkas, naudas zīmes, autobusu biļetes, grāmatu zīmes un atklātnes

- Savu kolekciju izrādījis trīs izstādēs: humora atklātņu un preses izdevumu izstādē, kas veltīta joku dienai 1. aprīlim, tēma: Par ko smējās vakar un par ko smejas šodien (1999); Līgo svētki līgo cauri gadu simtiem (2001) un Ziemassvētki pastkartēs (2006.)

- Divi dēli – Erlends (36) un Artis (28)

- Sirdslieta – mūzika: Latvijas Radio 2 un Ojārs Boss